مۇسۇلمان ئايالنىڭ ھىجابلىنىشى

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَـٰبِيبِهِنَّ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٩﴾ ﴾

﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى، پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن، بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ (ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكى) ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ ــ دە، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ. اللّٰه (بەندىلىرىگە) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

ــ سۈرە ئەھزاب 59 ـ ئايەت

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

لِّأَزْوَٰجِكَ: (ئاياللىرىڭغا)، ئاياللىرى دېگەن بۇ سۆز مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرىنى (اللّٰه ئۇلاردىن رازى بولسۇن!) كۆرسىتىدۇ.

يُدْنِينَ: (ئورىۋالسۇن) يەنى باشلىرىدىن پۇتلىرىنىڭ ئۇچىغا چۈشۈپ تۇرىدىغان ئازادە كىيىم كىيسۇن، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئەلئىدنائ» بولۇپ، يېقىنلاشتۇرماق، دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. ئايەتتە: ئاياللار دېدەكلەردىن ۋە ناخشىچى ئاياللاردىن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇرۇشى ئۈچۈن يۈزلىرىنى ۋە بەدەنلىرىنى ئورىۋالسۇن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

جَلَـٰبِيبِهِنَّ: (پۈركەنجىلىرى)، ئۇ سۆز «جىلباب» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى ياپىدىغان كىيىمنى كۆرسىتىدۇ.

ئىبنى مەنزۇر «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «جىلباب لېچەكتىن كەڭرى، توندىن كىچىك كىيىمنى كۆرسىتىدۇ. خوتۇن كىشى ئۇنىڭ بىلەن بېشىنى ۋە كۆكسىنى ياپىدۇ.»

«ئەلجەلالەين» نامىق تەپسىردە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇ سۆز دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، خوتۇن كىشى ئۆزىنى ئورىۋالىدىغان كىيىمنى كۆرسىتىدۇ.»

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرى باشلىرىنى ۋە يۈزلىرىنى ئورىۋېلىشقا، پەقەت ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكلىرى ئاسان تونۇلۇش ئۈچۈن بىر كۆزىنى ئوچۇق قويۇشقا بۇيرۇلغان.»

قىسقىسى، بۇ سۆز خوتۇن كىشىنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى ياپىدىغان كىيىمنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ زامانىمىزدىكى پۈركەنجىگە ئوخشايدۇ. الله تائالادىن ئەۋرەتلىرىمىزنى يېپىشنى، گۇناھلاردىن سالامەت قىلىشنى تىلەيمىز.

أَدْنَى: (ئەڭ ئوڭاي)، بۇ سۆز ئايەتتە ئاشۇرما دەرىجىنى بىلدۈرۈپ كەلگەن.

غَفُورًا: (ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر) يەنى الله گۇناھلارنى كەچۈرگۈچىدۇر ۋە ئۆچۈرگۈچىدۇر، الله گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلغان، ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرىدىن يانغان ئادەمنى ئەپۇ قىلىدۇ. ﴿تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، ئاندىن توغرا يولدا ماڭغان ئادەمنى مەن ئەلۋەتتە ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىمەن﴾[①].

رَّحِيمًا: (ناھايىتى مېھرىباندۇر)، الله بەندىلىرىگە رەھىم قىلىدۇ، ئۇلارغا كۆيىنىدۇ. الله تائالانىڭ ئۇلارنى ئۇلار تاقەت كەلتۈرەلمەيدىغان نەرسىگە تەكلىپ قىلماسلىقمۇ ئۇنىڭ ئۇلارغا كۆرسەتكەن مېھرى - شەپقىتىدۇر.

www.munber.org

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمىي مەنىسى

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنى پۈتۈن ئىسلام ئۇممىتىنى ئىسلام دىنىنىڭ ئەدەپ - ئەخلاقلىرىغا، ئۇنىڭ پەزىلەتلىك كۆرسەتمىلىرىگە، يەككە كىشىلەرنىڭ مەنپەئەتى ۋە جەمئىيەتنىڭ بەخت - سائادىتى بولغان ھېكمەتلىك ئىنتىزاملىرىغا، بولۇپمۇ مۇسۇلمان ئائىلىگە ئالاقىدار بولغان ئەڭ مۇھىم ئىجتىمائىي ئىشقا ئەمەل قىلىشقا چاقىرىشقا بۇيرۇيدۇ. ئۇ بولسىمۇ شەرىئەت بەلگىلىگەن ھىجابلىنىش ھۆكمى بولۇپ، الله تائالا ئۇ ھۆكۈمنى مۇسۇلمان ئائىلىگە، ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش، ئېپپىتىنى قوغداش، مەقسەتلىك نەزەرلەردىن، بۇزۇق سۆزلەردىن، كېسەل دىللاردىن، پەسكەش ئەرلەر نومۇسسىز ئاياللارغا قارىتىدىغان رەزىل نىيەتلەردىن ھىمايە قىلىش ئۈچۈن پەرز قىلغان. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئى پەيغەمبەر!﴾ الله نىڭ ئەمىر - پەرمانلىرىنى ئۇنىڭ مۆمىن بەندىلىرىگە يەتكۈزگىن. ئالدى بىلەن ئۆزەڭدىن باشلاپ، مۆمىنلەرنىڭ پاك ئانىلىرى بولغان ئاياللىرىڭنى، ھۆرمەتلىك ۋە پەزىلەتلىك ﴿قىزلىرىڭ﴾ نى شەرىئەتكە ئۇيغۇن پۈركەنجە كىيىشكە، ئىپپەتلىك بولۇش، ئۆزلىرىنى يېپىش ۋە ھايالىق بولۇشتا باشقا ئاياللارغا ئۈلگە بولۇشلىرى، بۇزۇق ئەرلەرنىڭ ئۇلارغا قارىتا تەمەدە بولۇپ قالمىسالىقى ياكى گۇناھكار بىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىگە تىل تەككۈزۈپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئەرلەرنىڭ كۆزلىرىدىن پەردىلىنىشكە بۇيرۇغىن. ﴿مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرى﴾ نىمۇ چىرايلىق جايلىرىنى ۋە زىننەت بۇيۇملىرىنى تولۇق ياپىدىغان، يامان نىيەتلىك كىشىلەرنىڭ تىل تەككۈزۈشىدىن

---

① سۈرە تاھا، 82 - ئايەت.

ساقلىيالايدىغان پۇركەنجە كىيىشكە بۇيرۇغىن. ئۇلارنى شۇنداق بۇيرۇغىنكى، ئۇلار غەرەزلىك كىشىلەرگە نىشان بولۇپ قالماسلىقنى كۆزدە تۇتۇپ، دىدەكلەردىن ۋە ناخشىچى ئاياللاردىن ئالاھىدە پەرقلىق بولۇشلىرى، يامان نىيەتلىك ئىنسانىنىڭ چېقىلىپ قويۇشىدىن ساقلىنىشنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇزۇق ئاياللارغا ئوخشاپ قېلىشتىن يىراق بولۇشلىرى ئۈچۈن، يۈزلىرىنى ۋە پۈتۈن بەدەنلىرىنى ﴿پۈركەنجىلەر﴾ بىلەن ئورىۋالسۇن. ﴿بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ﴾ ئىپپەتلىك ۋە پاك ئاياللار ئىكەنلىكى ﴿ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ ــ دە﴾، دىلىدا كېسەل بارلار ئۇلارغا قارىتا تەمەدە ﴿بولمايدۇ. اللہ﴾ بەندىلىرىگە ﴿ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾. اللہ نىڭ بۇيرۇقىغا ئەمەل قىلغان كىشىنى ئەپۇ قىلىدۇ، ﴿ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾. چۈنكى بەندىلىرىگە پەقەت ئۇلارغا ياخشىلىق كەلتۈرىدىغان، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بەخت ـ سائادەتكە ئېرىشتۈرىدىغان ھۆكۈملەرنى شەرىئەت بەلگىلىمىسى قىلىپ بېكىتىپ بېرىدۇ.

نازىل بولۇش سەۋەبلىرى

تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايىتى كەرىمىنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبىدە مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: ھۆر ئاياللمۇ، دىدەكمۇ كېچىدە ھاجەت قىلغىلى ھاجەت قىلغىدەك جايلارغا ۋە خورمىلىق باغلارغا ئۆزلىرىنىڭ ھۆر ئاياللار ياكى دىدەكلەر ئىكەنلىكىنى پەرقلەندۈرمەستىن چىقاتتى. مەدىنىدە بىر قىسىم بۇزۇق ئادەملەرمۇ بولۇپ، تېخىچە جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ دىدەكلەرگە چېقىلىدىغان يامان ئادەتلىرىنى تاشلىمىغان ئىدى. ئۇلار دىدەكلەر دەپ ئويلاپ ھۆر ئاياللارغىمۇ چېقىلىپ سالاتتى. ئۇلارغا: ھۆر ئاياللارغا نېمىشقا چېقىلدىڭلار؟ دېيىلسە، ئۇلار: بىز ئۇلارنى دىدەكلەرمىكىن دەپ ئويلاپتۇق دېيىشەتتى. شۇڭا ھۆر ئاياللار كىيىم ـ كېچەك كىيىشتە، دىدەكلەردىن پەرقلىق بولۇپ، ھايالىق بولۇشلىرى ئۈچۈن بەدەنلىرىنى يېپىشقا، دىللىرىدا كېسەل بارلارنىڭ ئۇلارغا قارىتا تەمەدە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن ھەيۋەتلىك يۈرۈشكە بۇيرۇدى. اللہ تائالا بۇ ھەقتە: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا...﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى[1].

ئىبنى جەۋزى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى شۇكى، بىر قىسىم بۇزۇق ئادەملەر كېچىدە ھاجەت ئۈچۈن چىققان ئاياللارغا ئازار بېرەتتى. ئەگەر ئۇلار لېچەك سېلىۋالغان ئايالنى كۆرسە: بۇ ھۆر ئايال ئىكەن دەپ ئۇنىڭغا چېقىلمايتتى. ئەگەر ئۇلار لېچەكسىز ئايالنى كۆرسە: بۇ دىدەك ئىكەن دەپ ئۇنىڭغا ئازار بېرەتتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى.» بۇ رىۋايەتنى سۇددى بايان قىلغان[2].

---

[1] سايىسىنىڭ «تەفسىرۇ ئاياتىل ئەھكام» ناملىق تەپسىرىگە ۋە ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرىگە قاراڭ.

[2] ئىمام سۇيۇتى بۇ رىۋايەتنى «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابىدا ئىبنى ئەبۇ ھاتەمنىڭ رىۋايىتى ئارقىلىق سۇددىدىن رىۋايەت قىلغان. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 422 ـ بەت.

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ اللہ تائالا بۇ ئايەتتە شەرىئەت بەلگىلىگەن ھىجابقا لايىق ھىجابلىنىشقا بۇيرۇشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن ۋە قىزلىرىدىن باشلىغان. مانا بۇ ئۇلارنىڭ قالغان ئاياللارغا ئۈلگە ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا ئۇلار ئۆزلىرىگە باشقا ئاياللارنىڭ ئەگىشىشى ئۈچۈن شەرىئەتنىڭ گۈزەل ئەدەپ ـ ئەخلاقلىرىغا ھەممىدىن بۇرۇن ئەمەل قىلىشلىرى كېرەك. دەۋەت پەقەت دەۋەت قىلغۇچى ئالدى بىلەن ئۆزىدىن ۋە ئائىلىسىدىن باشلىغاندىلا ئاندىن مېۋە بېرىدۇ. گۈزەل ئەدەپ ـ ئەخلاقلارغا ۋە ئالىي پەزىلەتلەرگە ئالدى بىلەن ئەمەل قىلىشقا پەيغەمبەر ئائىلىسىدىكىلەردىنمۇ ھەقلىق كىشى بارمۇ؟ اللہ تائالانىڭ: ﴿ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى﴾ دېگەن سۆزىدىكى خىتابتا ئۇلارنى باشقا ئاياللاردىن بۇرۇن تىلغا ئېلىشنىڭ سىرى دەل مانا مۇشۇدۇر.

2 ـ ھىجابلىنىشقا بۇيرۇغان بۇ بۇيرۇق پەقەت شەرىئەتنىڭ ئەۋرەتنى يېپىش ھەققىدىكى ھۆكمى مۇقىملىشىپ بولغاندىن كېيىن كەلگەن. شۇڭا بۇ يەردە پەردىلىنىشكە قىلىنغان بۇ بۇيرۇق ئەۋرەتنى يېپىشنىڭ پەرزلىكىگە قوشۇپ بېكىتىلگەن بولۇشى كېرەك. شۇنىڭ ئۈچۈن تەپسىرشۇناسلار ئايەتتىكى ”پۈركەنجە“ دېگەن سۆز ھەققىدە توختالغاندا ھەر خىل سۆز ـ ئىبارىلەرنى ئىشلەتكەن بولسىمۇ، يەنىلا ئۇلارنىڭ سۆزلىرى بۇ سۆزنىڭ خوتۇن كىشى ئادەتتىكى كىيىمىنىڭ ئۈستىگە كىيىدىغان، پۈتۈن بەدىنىنى يېپىپ تۇرىدىغان پۈركەنجىنى كۆرسىتىدىغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن. ئۇ سۆز، بەزى كىشىلەر گۇمان قىلغاندەك ئەۋرەتنى يېپىشنى ئەمەس، ھازىرقى زامانىمىزدىكى پۈركەنجىنى كۆرسىتىدۇ[1].

3 ـ ئايەتتە ھىجاب ھۆكمى: «ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا» دەپ، ئەنە شۇنداق تەپسىلى ۋە ئوچۇق بايان قىلىش ھىجابلىنىشنىڭ پەرز بولۇشى پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاستۇر دەپ جۆيلىشىدىغان كىشىلەرگە بېرىلگەن ئوچۇق رەددىيەدۇر. اللہ تائالانىڭ: ﴿مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا﴾ دېگەن سۆزى پۈتۈن مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىنىڭ ھىجابلىنىشقا تەكلىپ قىلىنغانلىقىنى كەسكىن كۆرسىتىدىغان دەلىلدۇر. پۈتۈن ئاياللار بۇ ھەممىگە شامىل، ئومۇمىي خىتابنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ. ئۇنداق بولسا، مۇسۇلمان ئايالغا ھىجابلىنىش پەرز ئەمەس دەپ جۆيلىگۈچىلەر قانداقمۇ مۇشۇنداق دېيىشكە پېتىنغاندۇ؟

4 ـ ھۆر ئاياللارنى دېدەكلەردىن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇرۇشقا بۇيرۇغان بۇ بۇيرۇق شەرىئەت بەلگىلىگۈچى اللہ نىڭ دېدەكلەرنىڭ ئىشىغا سەل قارىغانلىقىنى، ئۇلارغا يېتىدىغان ئەزىيەتلەرگە ۋە بۇزۇق ئادەملەرنىڭ ئۇلارنى بۇزەك قىلىشىغا پەرۋا

[1] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرىگە ۋە ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرىگە قاراڭ.

www.munber.org

قىلمىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ قويىدۇ. ئۇنداق بولسا، بۇ، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ جەمئىيەتنى پاك تۇتۇشقا بولغان ھېرىسمەنلىكى بىلەن قانداق بىرلىشىدۇ؟

بۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بېرىلىدۇ: دېدەكلەر خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن كوچىلارغا كۆپ چىقىدۇ، خوجايىنلىرىنىڭ خىزمىتىنى قىلىش ۋە ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن كۆپ بېرىپ - كېلىش قىلىدۇ. شۇڭا ئۇلار بەدىنىنى تولۇق ياپىدىغان پۈركەنجە كىيىشكە تەكلىپ قىلىنسا، ھەر قېتىم سىرتلارغا چىققاندا پۈركەنجە كىيىپ چىقىش ئۇلارغا ئېغىر كېلىدۇ ۋە جاپا بولۇپ قالىدۇ. ھۆر ئاياللار ئۇنداق ئەمەس. چۈنكى ئۇلار ﴿ئۆيلىرىڭلاردا ئولتۇرۇڭلار﴾[1] دەپ ئۆيلەردە ئولتۇرۇشقا بۇيرۇلغان. ھۆر ئاياللار سىرتلارغا پەقەت زۆرۈر بولۇپ قالغاندىلا ئاندىن چىقىدۇ. شۇڭا ئۇلارغا پۈركەنجە كىيىش دېدەكلەرگە قارىغاندا ئېغىر كەلمەيدۇ ۋە جاپا بولۇپ قالمايدۇ. ئىلگىرىكى ماۋزۇدىكى ئايەتتە: ﴿مۆمىنلەر ۋە مۆمىنەلەرگە قىلمىغان ئىشلارنى (چاپلاپ) ئۇلارنى رەنجىتىدىغانلار﴾[2] دېيىلدى. بۇ ئايەت ئۇلارنى رەنجىتىدىغانلارنى قاتتىق ئازاب بىلەن ئاگاھلاندۇرىدۇ. بۇ ئايەتتىكى "مۆمىنەلەر" ھۆر ئاياللارنى ۋە دېدەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

5 ـ اللہ تائالانىڭ: ﴿بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ (ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكى) ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ ـــ دە، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ﴾ دېگەن سۆزى ھىجابنىڭ نېمە ئۈچۈن پەرز بولغانلىق ھېكمىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. شەرىئەت ھۆكۈملىرىنىڭ ھەممىسى بىرەر ھېكمەت ئۈچۈن بەلگىلەنگەن.

كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار اللہ تائالانىڭ: ﴿تونۇلىدۇ﴾ دېگەن سۆزىنى ئۇلارنىڭ ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكى ئاسان تونىلىدۇ ۋە دېدەكلەردىن ئالاھىدە پەرقلىنىدۇ دەپ تەپسىر قىلغان.

ئەبۇ ھەييان كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار تۇتقان يولدىن باشقا بىر يولنى تۇتۇپ، ھىجابلىنىشقا بۇيرۇغان بۇ بۇيرۇقنى مەيلى ھۆر بولسۇن، مەيلى دېدەك بولسۇن، پۈتۈن ئاياللارغا قاراتقان ۋە اللہ تائالانىڭ: ﴿بۇنداق قىلغاندا ئۇلار ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ﴾ دېگەن سۆزىنى ئۇلارنىڭ ئىپپەتلىك، ھايالىق، ئۆزلىرىنى پىششىق ساقلايدىغان ئاياللار ئىكەنلىكى ئاسان تونىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن يامان نىيەتلىك ۋە بۇزۇق كىشىلەر ئۇلارغا قارىتا تەمەدە بولمايدۇ، دەپ تەپسىر قىلغان.

ئۇ «ئەلبەھرۇل مۇھىت» ناملىق تەپسىرىدە مۇنداق بايان قىلىدۇ: «اللہ تائالانىڭ: ﴿مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا﴾ دېگەن سۆزى پۈتۈن ھۆر ئاياللارنى ۋە دېدەكلەنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. دېدەكلەر كۆپ ئىش قىلىدىغان بولغاچقا، ھۆر ئاياللارغا قارىغاندا كۆپ پىتنىگە قالىدۇ. ئۇلارنى پۈتۈن ئاياللارنىڭ ئىچىدىن چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن ئوچۇق دەلىل كېرەك. اللہ تائالانىڭ: ﴿بۇنداق قىلغاندا ئۇلار ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ﴾ دېگەن سۆزى ئۇلار ئۆزلىرىنى

---

[1] سۈرە ئەھزاب، 33 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ئەھزاب، 58 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

پىششىق ياپقانلىقى ئۈچۈن ئىپپەتلىك ئايالىلار ئىككەنلىكى ئاسان تونۇلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار باشقىلارنىڭ چېقىلىشىغا يولۇقمايدۇ ۋە ئۆزلىرى ياقتۇرمايدىغان ئىشقا ئۇچراپ قالمايدۇ. چۈنكى خوتۇن كىشى ئۆزىنى پىششىق ياپقان ۋە چىڭ ئورىغان چاغدا ھېچكىم ئۇنىڭغا چېقىلىشقا جۈرئەت قىلمايدۇ. ئەكسىچە، ياسىنىپ ۋە ئۈستى باشلىرىنى ئوچۇق قويۇپ يۈرىدىغان خوتۇن كىشىگە قارىتا تەمەدە بولىدىغانلار بولىدۇ. دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»[1]

بۇ قاراش مۇشۇ مەسىلىدە ئەتراپلىق ئويلانغانلىقنى ۋە ھۆكۈمنى ئىنچىكىلىك بىلەن چىقارغانلىقنى كۆرسىتىدۇ.

ئەبۇ ھەييان تاللىغان بۇ قاراشنى بىزمۇ تاللايمىز. چۈنكى بۇ قاراش ئىسلام دىنىنىڭ پەردىلىنىش ۋە ئۆزنى پىششىق ساقلاشتىكى مەقسىتىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈپ بېرىدۇ.

شەرئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

پۈتۈن ئاياللارنىڭ ھىجابلىنىشى پەرزمۇ؟

ئايەتنى كەرىمنىڭ زاھىرى مەنىسى شەرئەت ھۆكۈملىرىنى ئىجرا قىلىشقا تەكلىپ قىلىنغان پۈتۈن مۆمىن ئاياللارنىڭ ھىجابلىنىشىنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار مۇسۇلمان، ھۆر ۋە بالاغەتكە يەتكەن ئاياللاردىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى اللە تائالا: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى...﴾ دېدى. شۇڭا كاپىر ئايالغا ھىجابلىنىش پەرز ئەمەس. چۈنكى ئۇ ئىسلام دىنىغا ئەمەل قىلىشقا تەكلىپ قىلىنمايدۇ. بىز ئۇلارنى ئۆز دىنىدا قويۇپ بېرىشكە بۇيرۇلدۇق. چۈنكى ھىجابلىنىش اللە تائالانىڭ بۇيرۇقىغا ئەمەل قىلغانلىق بولغانلىقى ئۈچۈن ئىبادەتتۇر. ھىجابلىنىش مۇسۇلمان ئايالغا نىسبەتەن پەرز ناماز ۋە روزىغا ئوخشايدۇ. ئەگەر مۇسۇلمان ئايال ھىجابنى ئىنكار قىلىپ ھىجابلانمىسا، ئىسلام دىنىدىن يېنىۋالغان كاپىر بولۇپ كېتىدۇ. ئەگەر ئۇ ھىجابنىڭ پەرزلىكىگە ئېتىقاد قىلغان، لېكىن بۇزۇلغان جەمئىيەتكە ئەگىشىپ ھىجابلانمىغان بولسا، قۇرئاننىڭ تەلىم - تەربىيىسىگە خىلاپلىق قىلغۇچى گۇناھكار بولىدۇ. اللە تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئىلگىرىكى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئاياللارنىڭ ياسىنىپ چىققىنىدەك ياسىنىپ چىقماڭلار﴾[2].

مۇسۇلمان ئەمەس ئايال گەرچە ھىجابلىنىشقا بۇيرۇلمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ جەمئىيەتنى بۇزۇشىغا، ئەرلەرنىڭ ئالدىدا يالىڭاچ يۈرىشىگە، زامانىمىزدا بىز كۆرۈۋاتقان

---

[1] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 250 ـ بەت.
[2] سۈرە ئەھزاب، 33 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئايالللاردەك سىرتلارغا ئىچ كىيىملەرنى كېيىپ چىقىشقا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ. بۇ يەردە ئەمەل قىلىشقا تېگىشلىك ئىجتىمائىي ئەدەپ ـ ئەخلاقلار بولۇپ، ھەممە كىشى ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈشى ۋە ئۇنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشى كېرەك. جەمئىيەتنى بۇزۇقچىلىقتىن قوغداش ئۈچۈن ئىجتىمائىي ئەدەپ ـ ئەخلاقلارغا ئەمەل قىلىشتا مۇسۇلمان ئايالمۇ، كاپىر ئايالمۇ تەڭ باراۋەردۇر. بۇ شەرىئەت يولغا قويغان سىياسەتلەردىن بىرى بولۇپ، مۇسۇلمان ھاكىم ئۇنى ئىجرا قىلىشى كېرەك.

ئەمما دېدەكلەرگە كەلسەك، يۇقىرىدا ئۆلىمالارنىڭ قاراشلىرى بىلەن تونۇشتۇق. ئەللامە ئەبۇ ھەييانىنىڭ: ھىجابلىنىش ھەققىدىكى بۇ بۇيرۇق پۈتۈن ھۆر ئايالالارنى ۋە دېدەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، دېگەن قارىشى كۈچلەندۈرۈپ ئۆتۈلدى. مانا بۇ، شەرىئەتنىڭ يۈز ـ ئابرۇيىنى قوغداش، جەمئىيەتنى بۇزۇق ئەخلاقلاردىن ۋە پىتنە ـ پاساتچىلىقتىن ھىمايە قىلىش روھى بىلەن تولىمۇ ماسلىشىدۇ. ئەمما ھىجابلانغۇچى ئايالنىڭ بالاغەتكە يېتىش مەسىلىسىگە كەلسەك، ئۇ، يۇقىرىدا بايان قىلىنغىنىدەك، شەرىئەت ئىبادەتلىرىگە تەكلىپ قىلىنىشنىڭ بىر شەرتىدۇر.

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: ھەر بىر مۇسۇلمان ئەردىن قىزلىرى ئون ياشقا كىرگەندىن باشلاپ ئۇلارنى شەرىئەتكە ئۇيغۇن پۈركەنچە كىيىشكە ئادەتلەندۈرۈشى تەلەپ قىلىنىدۇ. شۇنداق قىلغاندىلا ئۇلارنىڭ كېيىنمۇ پۈركەنجە كىيىشى تەسكە توختىمايدۇ. گەرچە بۇ ياشتا پۈركەنجە كىيىشكە بۇيرۇش تەكلىپ شەكلىدە بولمىسىمۇ، پەقەت نامازغا بۇيرۇلغان بۇيرۇققا قىياس قىلغان ئاساستا ئەدەپ ـ ئەخلاق ئۆگىتىش شەكلىدە بولسا بولىۋېرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پەرزەنتلىرىڭلارنى ئۇلار يەتتە ياشقا كىرگەندە ناماز ئۆتەشكە بۇيرۇڭلار، ئۇلار ئون ياشقا كىرگەندىمۇ ناماز ئوقۇمىسا، ئۇلارنى ئۇرۇڭلار، ياتىدىغان يېرىنى بىر ـ بىرىدىن ئايرىۋېتىڭلار دېگەن.»[1]

ئىككىنچى ھۆكۈم

ھىجابلىنىش قانداق شەكىلدە بولىدۇ؟

الله تائالا مۆمىن ئايالالارنى ھىجابلىنىشقا، ئۆزلىرىنى پىششىق ساقلاش ۋە نومۇسىنى قوغداش ئۈچۈن پۈركەنجە كىيىشكە بۇيرۇدى. ئۆلىمالار قانداق ھىجابلىنىش ھەققىدە مۇنداق بىرقانچە قاراشقا كەلدى:

1 ـ ئىبنى جەرىر تەبەرى ئىبنى سىيرىيىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن ئەبىيدە سەلمانىدىن ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن ئايەت ھەققىدە سورىدىم. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۈستىدىكى ئورانجىسنى كۆتۈرۈپ، بېشىنىڭ ھەممە يېرىنى ئىككى

[1] ئىمام ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.

قېشى بىلەن قوشۇپ پىششىق ئوردى، ئاندىن يۈزىنى ياپتى، ئاندىن سول يۈزى تەرەپتىن سول كۆزىنى ئوچۇق قويدى.»[1]

2 ـ ئىبنى جەرىر ۋە ئەبۇ ھەييان، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «خوتۇن كىشى پۈركەنجىنى پىشانىسىنىڭ ئۈستىدىن قاتلاپ چىڭ چېگىدۇ، ئاندىن بۇرنىنىڭ ئۈستىدىن يۆگەيدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ئىككى كۆزى ئوچۇق قالغان تەقدىردىمۇ، لېكىن پۈركەنجە ئۇنىڭ كۆكسىنى ۋە يۈزىنىڭ كۆپ قىسمىنى يېپىشى كېرەك.»[2]

3 ـ قانداق ھىجابلىنىش ھەققىدە سۇددىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «خوتۇن كىشى ئىككى كۆزىنىڭ بىرىنى ۋە پىشانىسىنى ياپىدۇ، يۈزىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن پەقەت بىر كۆزىنىلا ئوچۇق قويۇپ، قالغان يېرىنى ياپىدۇ.»

ئەبۇ ھەييان مۇنداق دەيدۇ: «ئەندۇلۇس شەھەرلىرىنىڭ ئادىتى ئەنە شۇنداق ئىدى، خوتۇن كىشىنىڭ بىر كۆزىدىن باشقا يېرى ئوچۇق قالمايتتى.»[3]

4 ـ ئابدۇررازاق ۋە بىر تۈركۈم كىشىلەر ئۇممۇ سەلىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن ئەنسارىلارنىڭ ئاياللىرى، گويا باشلىرىغا قارغىلار قونىۋالغاندەك قارا كىيىملەر بىلەن ئورىنىپ چىقاتتى[4].

ئۈچىنچى ھۆكۈم

خوتۇن كىشىنىڭ يۈزىنى يېپىشى پەرزمۇ؟

بىز يۇقىرىدا، سۈرە نۇردا خوتۇن كىشىنىڭ زىننەتلىرىنى مەھرەملىرىدىن باشقىلارغا ئاشكارىلاشتىن مەنئى قىلىنغانلىقى ھەققىدە توختىلىپ ئۆتتۇق. ﴿(تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا) زىننەتلىرىنى ئەرلىرىدىن، ئاتىلىرىدىن، يا قېيىن ئاتىلىرىدىن، يا ئوغۇللىرىدىن، يا ئەرلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ئۆز قېرىنداشلىرىدىن، يا قېرىنداشلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ھەمشىرىلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا دىنداش ئاياللاردىن، يا قول ئاستىدىكى چۆرىلەردىن، يا خوتۇنلارغا ئېھتىياجى يوق خىزمەتچىلەر (يەنى قېرى، دەلدۈش بولغانلىقتىن جىنسىي شەھۋىتى يوقلار) دىن، يا ئاياللارنىڭ ئۇياتلىق جايلىرىنى ئۇقمايدىغان (يەنى بالاغەتكە يەتمىگەن) باللاردىن باشقا كىشىلەرگە كۆرسەتمىسۇن﴾[5].

يۈز ئەسلىدىنلا چىرايلىق بولغانلىق ئۈچۈن، گۈزەللىكنىڭ سىماسى بولغان ۋە پىتنىگە سەۋەب بولىدىغان ئەزادۇر. شۇڭا يۈزنى يات ئەرلەردىن يېپىش زۆرۈردۇر. يۈز ئەۋرەت

---

[1] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرگە قاراڭ.
[2] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 250 ـ بەت.
[3] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 250 ـ بەت.
[4] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 372 ـ بەت.
[5] سۈرە نۇر، 31 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئەمەس دېگۈچىلەر ئۇپا ـ ئەڭلىككە ئوخشاش ئادەتتە ھۆسىن تۈزەش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان زىننەت بويۇملىرىدىن ھېچ بىرىنىڭ يۈزگە ئىشلىتىلمەسلىكىنى، شۇنداقلا پىتنىدىن ئەمىن بولۇشنى شەرت قىلىدۇ. پىتنىدىن ئەمىن بولالمىغاندا يۈزنى ئېچىش ھارام بولىدۇ[1].

شەك ـ شۈبھىسىزكى، بۇ زاماندا يۈزنى ئېچىشتىن كېلىپ چىقىدىغان پىتنىدىن ئەمىن بولغىلى بولمايدۇ. شۇڭا مۇسۇلمان ئايالنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش ئۈچۈن يۈزنى يېپىشنى پەرز دەپ قارايمىز. يۈزنى يېپىشنىڭ پەرزلىكىنى كۆرسىتىدىغان شەرئەت دەلىللىرىنىڭ بەزىلىرىنى سۈرە نۇرنىڭ تەپسىرىدىكى «يۈزنى ئېچىش بىدئەتلىكى» دېگەن تېمىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. بۇ يەردە يۈزنى يېپىشنىڭ پەرزلىكى ھەققىدە تەپسىرشۇناسلارنىڭ بەزى قاراشلىرىنى قوشۇپ بايان قىلىمىز.

يۈزنى يېپىشنىڭ پەرزلىكى ھەققىدە بىر قىسىم تەپسىرشۇناسلارنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان قاراشلىرى

1 ـ ئىبنى جەۋزى اللہ تائالانىڭ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت، ئۇلارنىڭ ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكى ئېنىق بولۇشى ئۈچۈن ئۇلار باشلىرىنى ۋە يۈزلىرىنى يېپىۋالسۇن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. پۈركەنجە بولسا، پۈتۈن بەدەننى ئوراپ تۇرىدىغان كىيىمنى كۆرسىتىدۇ. ئىبنى قۇتەيبە شۇنداق دېگەن.»[2]

2 ـ ئەبۇ ھەييان «ئەلبەھرۇل مۇھىت» ناملىق تەپسىرىدە اللہ تائالانىڭ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت، ئاياللار پۈتۈن بەدەنلىرىنى ئوراپ تۇرىدىغان كىيىم كىيسۇن دېگەن مەنىنى، ياكى يۈزلىرىنى يېپىۋالسۇن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. چۈنكى جاھىلىيەت دەۋرىدە ئوچۇق قالىدىغان يەر ئاياللارنىڭ يۈزلىرى ئىدى.»[3]

3 ـ ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دەيدۇ: «پۈركەنجە لىچەكتىن چوڭ، توندىن كىچىك كىيىم بولۇپ، خوتۇن كىشى ئۇنىڭ بىر قىسمى بىلەن بېشىنى يۆگەيدۇ، قالغان قىسمىنى كۆكسىگىچە چۈشىرىدۇ. ئايەتتە، ئاياللار بىرەر ئىش ئۈچۈن سىرتلارغا چىققاندا ئۇنىڭ بىلەن يۈزلىرىنى ۋە بەدەنلىرىنى يېپىپ چىقسۇن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. سۇددىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: خوتۇن كىشى ئىككى كۆزىنىڭ بىرىنى ۋە

[1] «ئەلفىقھۇ ئەلەلمەزاھىب ئەلئەربەئە» ناملىق كىتابنىڭ 1 ـ جىلد، 188 ــ 192 ـ بەتكىچە قاراڭ.
[2] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 422 ـ بەت.
[3] ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 7 ـ جىلد، 250 ـ بەت.

پىشانىسىنى ياپىدۇ، يۈزىنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن پەقەت بىر كۆزىنىلا ئوچۇق قويۇپ، قالغان يېرىنى ياپىدۇ.»

4 ـ ئىمام ئەبۇ بەكرى رازى جەسساس مۇنداق دەيدۇ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن بۇ ئايەت ياش ئاياللارنىڭ يۈزلىرىنى يات ئەرلەردىن يېپىشقا، بەدنىيەت كىشىلەرنىڭ ئۇلارغا قارىتا تەمەدە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن سىرتلارغا چىققاندا بەدەنلىرىنى ياپقانلىقلىرىنى ۋە ئىپپەتلىك ئىكەنلىكلىرىنى ئىزھار قىلىشقا بۇيرۇلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ[1].

5 ـ «ئەلجەلالەين» نامىق تەپسىردە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇ سۆز «جىلباب» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، خوتۇن كىشى ئۆزىنى ئورىۋالىدىغان كىيىمنى كۆرسىتىدۇ.»

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرى باشلىرىنى ۋە يۈزلىرىنى ئورىۋېلىشقا، پەقەت ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكلىرى ئاسان تونۇلۇش ئۈچۈن بىر كۆزىنى ئوچۇق قويۇشقا بۇيرۇلغان.»

6 ـ ئىبنى جەرىر تەبەرى، ئىبنى سىيرىيننىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن ئەبىيدە سەلمانىدىن الله تائالانىڭ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە سورىدىم. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۈستىدىكى ئورانجىنى كۆتىرىپ، بېشىنىڭ ھەممە يېرىنى ئىككى قېشى بىلەن قوشۇپ پىششىق ئورىدى، ئاندىن يۈزىنى ياپتى، ئاندىن سول يۈزى تەرەپتىن سول كۆزىنى ئوچۇق قويدى.» ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان[2]. بۇ ھەدىس يۇقىرىدىمۇ بايان قىلىندى.

دېمەك، مەشھۇر تەپسىرشۇناسلارنىڭ قاراشلىرىدىن بۇ قاراشلار ۋە بۇنىڭغا ئوخشىغان قاراشلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، يۈزنى يېپىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى، يات ئەرلەرنىڭ ئالدىدا يۈزنى ئاچماسلىقنى، پەقەت توي قىلىش تەلۋىدە بولغان ئەرگە ئېچىشنىڭ ياكى ھەج قىلىش ئۈچۈن ئېھرام باغلىغاندا ئېچىشنىڭ دۇرۇسلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ھەج ئىبادەت قىلىش ۋاقتى بولۇپ، پىتنىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ. ھەج ۋاقتىدىكى ھالەتنى بۈگۈنكى كۈندىكى بەزى نادانلارغا ئوخشاش باشقا ۋاقىتلارغا قىياس قىلىشقا بولمايدۇ. ئۇلار: «خوتۇن كىشىنىڭ ئېھرام ھالىتىدە يۈزىنى ئېچىشى دۇرۇس بولغان ئىكەن، باشقا ۋاقىتلاردىمۇ ئۇنىڭ يۈزىنى ئېچىشى دۇرۇس بولىدۇ. چۈنكى يۈز ئەۋرەت ئەمەس» دېيىشىدۇ. بۇ، ئىسلام شەرىئىتىنى چۈشەنمىگەن كىشىنىڭ سۆزلىرىدۇر.

كىمكى ئىلگىرى ئۆتكەن ياخشى كىشىلەرنىڭ ھاياتىنى، ساھابىلار ۋە تابىئىنلارنىڭ ئاياللىرىدىن ئىبارەت پەزىلەتلىك ئاياللارنىڭ بېسىپ ماڭغان ئىزىنى، ئىسلام دىنىنىڭ

---

[1] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» نامىلىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 372 ـ بەت.
[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» نامىلىق تەپسىرى، 22 ـ جىلدىگە قاراڭ.

www.munber.org

ئالتۇن دەۋرىدىكى ئاياللارنىڭ ھىجابلىنىش، ئۆزلىرىنى پىششىق ساقلاش ۋە ھۆرمىتىنى قوغداش جەھەتلەردە تۇتقا قىلغان ئىجتىمائىي ئەھۋالنى دەرس قىلىپ ئوقۇيدىكەن، ئاياللارنىڭ يۈزلىرىنى يېپىشى پەرز ئەمەس، بەلكى ئۇلار يۈزلىرىنى ئېچىۋېتىشى لازىم دەپ جار سېلىپ، يۈز ئەۋرەت ئەمەس دېگەننى باھانە قىلىپ مۇسۇلمان ئاياللارنى يۈزلىرىنى ئېچىۋېتىشقا دەۋەت قىلىدىغان بىر گۇرۇھ كىشىلەرنىڭ خاتالاشقانلىقىنى ئەلۋەتتە تونۇپ يېتىدۇ. بۇ بىر گۇرۇھ كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ گۇمانىچە ئىلمنى يوشۇرغانلىق گۇناھىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن شۇنداق دەۋەت قىلغانلىقلىرىنى داۋا قىلىشىدۇ. بىراق ئۇلار بۇنىڭ دىن دۈشمەنلىرى پەردە ئارقىسىدا تۇرۇپ ئۇلار ئۈچۈن ھازىرلىغان تۇزاق ئىكەنلىكىنى، دۈشمەنلەر ئۆزۈندىن بېرى مۇسۇلمان ئايالنى شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھىجابتىن ئايرىۋېتىش ئۈچۈن تەدرىجىي قول تىقىش مەقسىتىدە قوزغىغان پىتنە ئىكەنلىكىنى بىلمەي قالغان. بىز ئەلۋەتتە اللە نىڭ ئىگىدارچىلىقىدىمىز، چوقۇم اللە نىڭ دەرگاھىغا قايتىمىز.

تۆتىنچى ھۆكۈم

شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھىجابنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھىجابتا زۆرۈر بولغان بەزى شەرتلەر بېكىتىلگەن، ئۇلار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1 ـ ھىجاب پۈتۈن بەدەننى يېپىشى كېرەك. چۈنكى اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن﴾. بىز يۇقىرىدا پۈركەنجىنىڭ نېمە ئىكەنلىكى بىلەن تونۇشۇپ چىقتۇق. ئۇ بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى تولۇق ياپىدىغان كىيىمدۇر. ئايەتتىكى ”ئوراش“ دېگەن سۆز باشتىن پۈتنىڭ ئۇچىغىچە ئوراشنى كۆرسىتىدۇ. دېمەك، بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى ياپىدىغان كىيىم شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھىجاب بولىدۇ.

2 ـ ھىجاب قېلىن بولۇشى، نېپىز بولماسلىقى كېرەك. چۈنكى ھىجابلىنىشتىن مەقسەت بەدەننى يېپىشتۇر. ئەگەر كىيگەن كىيىم بەدەننى ياپالمىسا، ھىجاب دەپ ئاتالمايدۇ. چۈنكى ئۇ بەدەننى كۆرۈشتىن توسۇپ قالالمايدۇ، نەزەردىن ساقلاپ قالالمايدۇ. ئائىشەنىڭ بىر ھەدىسىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما نېپىز كىيىم كىيگەن ھالدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىردى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن يۈزىنى ئۆرىۋالدى...»[①].

3 ـ ھىجابنىڭ ئۆزىدە زىننەت بويۇملىرى ياكى كىشىلەرنىڭ نەزىرىنى جەلپ قىلىدىغان پار ـ پۇر ۋە رەڭگا ـ رەڭ نەرسىلەر بولماسلىقى كېرەك. چۈنكى اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئېچىلىپ قالغان زىننەتلىرىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن...﴾[②]. ﴿ئېچىلىپ قالغان زىننەتلىرىدىن﴾ دېگەن ئايەت مەقسەتلىك ۋە قەستەنلىك بولماستىن ئېچىلىپ قالغان زىننەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ھىجابنىڭ ئۆزىدە زىننەت بويۇملىرى بولسا، ئۇنى

[①] ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان.
[②] سۈرە نۇر، 31 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

كېيىش دۇرۇس ئەمەس، ھەمدە ئۇ ھىجاب دەپمۇ ئاتالمايدۇ. چۈنكى ھىجاب زىننەت بويۇملىرىنىڭ يات ئەرلەرگە كۆرۈنۈپ قېلىشىنى مەنئى قىلىدىغان كىيىمدۇر.

4 ـ ھىجاب كەڭ ـ كۇشادە بولۇشى، تار بولماسلىقى كېرەك. بەدەن قۇرۇلۇشىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان، ئۇياتلىق جايلارنى ئايان قىلىپ قويىدىغان، بەدەننىڭ كىشىنى جەلپ قىلىدىغان جايلىرىنى ئاشكارىلاپ قويىدىغان دەرىجىدە تار بولۇپ قالماسلىقى لازىم.

ئىمام مۇسلىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «دوزاخقا كىرىدىغان ئىككى تۈرلۈك كىشىلەر بولۇپ، مەن ئۇلارنى تېخى كۆرمىدىم. بىر تۈرى شۇنداق كىشىلەركى، (قوللىرىدا) كالىنىڭ قۇيرۇقلىرىغا ئوخشاش قامچىلار بولۇپ، ئۇلار بۇ قامچىلار بىلەن ئادەملەرنى ئۇرىدۇ. يەنە بىر تۈرى شۇنداق ئاياللاركى، بەدەنلىرى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان كىيىملەرنى كىيىدۇ، نايناقلاپ مېڭىپ كىشىلەرنى جەلپ قىلىدۇ، باشلىرى تۆگىنىڭ لوككىلىرىغا ئوخشاش لىڭشىپ تۇرىدۇ. ئۇلار جەننەتكە كىرمەيدۇ، جەننەتنىڭ پۇرىقىنىمۇ پۇرىيالمايدۇ. شەك ـ شۈبھىسىزكى، جەننەتنىڭ پۇرىقى ئەلۋەتتە مۇنداق، مۇنداق (ئۇزۇن) مۇساپىدىنمۇ پۇراپ تۇرىدۇ.» يەنە بىر رىۋايەتتە مۇنداق دېيىلىدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، جەننەتنىڭ پۇرىقى ئەلۋەتتە بەش يۈز يىللىق مۇساپىدىنمۇ پۇراپ تۇرىدۇ.»[1]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «بەدەنلىرى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان كىيىملەرنى كىيىدۇ» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى مۇنداق: يەنى ئۇلار شەكلىدە كىيىم كىيىۋالغان، ئەمەلىيەتتە بولسا بەدەنلىرى يالىڭاچتەك كۆرىنىدۇ. چۈنكى ئۇلار بەدەنلىرىنى ياپالمايدىغان، ئۇياتلىق جايلىرىنى يوشۇرالمايدىغان كىيىملەرنى كىيىدۇ. كىيىم كىيىشتىن مەقسەت بەدەننى يېپىشتۇر. ئەگەر كىيىم بەدەننى ياپالمىسا، ئۇنى كىيگۈچى يالىڭاچ دېگەن گەپ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «نايناقلاپ مېڭىپ كىشىلەرنى جەلپ قىلىدۇ» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى مۇنداق: يەنى ئۇلار نايناقلاپ مېڭىپ ئەرلەرنىڭ دىللىرىنى ئۆزلىرىگە تارتىدۇ، پىتنە قوزغاش ۋە ھەيرەتتە قالدۇرۇش مەقسىتىدە نازاكەت بىلەن ماڭىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «تۆگىنىڭ لوككىلىرىغا ئوخشاش» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى مۇنداق: يەنى ئۇلار چاچلىرىنى باشلىرىنىڭ ئۈستىگە تۈگۈۋالىدۇ ـ دە، ئۇلارنىڭ باشلىرى تۆگىنىڭ لوككىسىغا ئوخشاپ قالىدۇ. مانا بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزە سۆزلىرىدىن بىرىدۇر.

5 ـ ئەرلەرگە پۇرىقى بېرىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ھىجاب ئەتىر چېچىلغان كىيىم بولماسلىقى كېرەك. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «نامەھرەم ئايالغا قارىغان ھەر بىر كۆز زىناخوردۇر. ئەگەر خوتۇن كىشى ئەتىر چېچىپ، ئەرلەر سورۇنىدىن ئۆتسە، مۇنداق، مۇنداق بولىدۇ.» يەنى زىنا قىلغۇچى بولىدۇ[2]. يەنە بىر رىۋايەتتە

---

[1] ئىمام مۇسلىم ئەبۇ ھۇرەيرەدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] ئىمام ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.

www.munber.org

مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئەگەر خوتۇن كىشى ئەتىر چېچىپ، ئەرلەرنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە، ئەرلەر ئۇنىڭ پۇرىقىنى پۇراپ قالسا، ئۇ خوتۇن زىنا قىلغۇچى بولىدۇ.»

مۇسا ئىبنى يەسارنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: گۈپۈلدەپ پۇراق كېلىپ تۇرىدىغان بىر ئايال ئەبۇ ھۇرەيرىنىڭ يېنىدىن ئۆتتى. ئەبۇ ھۇرەيرە ئۇنىڭغا: ئى غالىب اللە نىڭ دېدىكى! قەيەرگە ماڭدىڭىز؟ دېدى. ئۇ: مەسجىدكە ماڭدىم، دېدى. ئەبۇ ھۇرەيرە: خۇشپۇراق ئىشلەتتىڭىزمۇ؟ دېدى. ئۇ: ھەئە، دېدى. ئەبۇ ھۇرەيرە: سىز قايتىپ كېتىپ، بۇيۇڭىزنى سۇغا سېلىڭ، مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «گۈپۈلدەپ پۇراق پۇراتقان ھالدا مەسجىدكە چىقىپ ناماز ئوقۇغان ئايال ئۆيىگە قايتىپ بېرىپ يۇيۇنمىغىچە اللە تائالا ئۇنىڭ نامىزىنى قوبۇل قىلمايدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم دېدى.①

6 ـ ھجاب ئۇچۇن كىيگەن كىيىم ئەرلەرنىڭ كىيىمىگە ئوخشاپ قالماسلىقى ياكى ئەرلەر كىيىدىغان كىيىملەر بولماسلىقى كېرەك. چۈنكى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئايالنىڭ كىيىمىنى كىيىۋالغان ئەرگە، ئەرنىڭ كىيىمىنى كىيىۋالغان ئايالغا لەنەت ئېيتتى.»②

يەنە بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئاياللارغا ئوخشىۋالغان ئەرلەرگە، ئەرلەرگە ئوخشىۋالغان ئاياللارغا اللە لەنەت ئېيتىدۇ» يەنى بۇ زاماننىڭ بەزى ئاياللىرىغا ئوخشاش، كىيىم ـ كېچەكلەردە ۋە شەكىلدە ئەرلەرگە ئوخشىۋالغان ئاياللارنى اللە تائالا رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ. اللە تائالادىن بىزنى مۇنداق قىلىقلاردىن ساقلىشىنى ۋە ھىمايە قىلىشىنى چىن دىلىمىزدىن تىلەيمىز!

ئايەتلەر كۆرسەتكەن ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 ـ ھجاب پۈتۈن مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا شەرىئەت بەلگىلىمىسى قىلىپ بېكىتىلگەن پەرزدۇر.

2 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزلىرى ۋە ئۇنىڭ پاك ئاياللىرى باشقا ئاياللار ئۈچۈن ئۈلگە ۋە ئۆرنەكتۇر.

3 ـ شەرىئەتكە ئۇيغۇن پۈركەنجە زىننەت بۇيۇملارنى، ئادەتتىكى كىيىملەرنى ۋە بەدەننىڭ ھەممىسىنى يېپىشى كېرەك.

4 ـ ھجاب مۇسۇلمان ئايالغا، ئۇنى قىيىن ئەھۋالغا قويۇش ئۈچۈن ئەمەس، ئۇنىڭ شان ـ شەرىپىنى ۋە ھۆرمىتىنى قوغداش ئۈچۈن پەرز قىلىنغان.

① ئىبنى خۇزەيمە رىۋايەت قىلغان. مۇنزىرى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ھەدىسنىڭ سەنەدى ئۇلاشقان، رىۋايەت قىلغۇچىلىرى ئىشەنچلىكتۇر».
② ئىمام ئەبۇ داۋۇد ۋە نەسائى رىۋايەت قىلغان.

5 ـ شەرىئەتكە ئۇيغۇن ھىجاب كىيىش ئايال كىشىنى پاك تۇتىدۇ، جەمئىيەتنى بۇزۇقچىلىق ۋە پاھىشىنىڭ تارىشىدىن ھىمايە قىلىدۇ.

6 ـ مۇسۇلمان ئايال اللە نىڭ ئەمىر ـ پەرمانلىرىغا ئەمەل قىلىشى، ئىسلام دىنى پەرز قىلغان ئىجتىمائىي ئەدەپ ـ ئەخلاقلارنى ئۆزلەشتۈرۈشى كېرەك.

7 ـ اللە تائالا بەندىلىرىگە ناھايىتى مېھرىبان بولۇپ، ئۇلارغا پەرز قىلغان ھۆكۈملەرنى ئۇلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى مەنپەئەتى ۋە بەخت ـ سائادىتى ئۈچۈن بەلگىلەيدۇ.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

بەزى نادانلار ئىسلام دىنى مۇسۇلمان ئاياللارغا ھىجابنى پەرز قىلغان ئەمەس، ئۇ پەقەت ئاتباسى خەلىپىلىكى دەۋرىدە مەيدانغا كەلگەن ئۆرپ ـ ئادەت ۋە قائىدە ـ يوسۇنلاردىن ئىبارەتتۇر دەپ بىلجىرلىشىدۇ. مۇنداق بىلجىرلاشنىڭ توغرا بولۇشتىن ھېچقانداق نېسىۋىسى يوق. ئەگەر ئۇلارنىڭ بۇ قارىشى بىر نەرسىنى كۆرسىتىدۇ دېيىلسە، پەقەت مۇنداق ئىككى ئىشنىڭ بىرىنى كۆرسىتىدۇ: بىرى، ئىسلام دىنىنى ۋە اللە تائالانىڭ روشەن كىتابى قۇرئان كەرىمنى بىلمىگەنلىكنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىدۇ. يەنە بىرى، ھەممىنى ھالال سانىغۇچى ئەنە شۇ كىشىلەرنىڭ دىللىرىغا يوشۇرۇنغان يامان غەرەزنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

ھەق بىلەن باتىلنىڭ بىر ـ بىرىگە ئوخشىشىپ قالماسلىقى، ياخشى بىلەن يامانىنىڭ ئارىلىشىپ كەتمەسلىكى، ھەقىقەتنىڭ ئۆزنى كۆرەلەيدىغانلارنىڭ ئالدىدا تاڭ نۇرىدەك ئايدىڭلىشىشى ئۈچۈن مەن ھەقىقەتنى تېخىمۇ روشەنلەشتۈرۈپ بېرىشنى خالىدىم. بۇ زاماندا ئۆزلىرىنى مەدەنىيەت ئىگىلىرى ۋە ئىلغار دەۋەتچىلەر دەۋالغان ئەنە شۇ ئازغۇن كىشىلەر نېمىدېگەن جىق ھە! ئۇلارنىڭ ئەدەپ ـ ئەخلاقلارغا ۋە جەمئىيەتكە بولغان زىيىنى ناھايىتى ئېغىردۇر. چۈنكى ئۇلار ئىسلاھ قىلىش ئىسمى بىلەن بۇزۇقچىلىق قىلىدۇ، بىنا قىلىش ئىسمى بىلەن ۋەيران قىلىدۇ، مەدەنىيەت ۋە ئىلىم ئىسمى بىلەن دەججاللىق قىلىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنى ئىسلاھاتچىلار دەپ بازارغا سالىدۇ.

ھىجاب ھەققىدە كەلگەن ئايەتلەر

1 ـ اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆيلىرىڭلاردا ئولتۇرۇڭلار، ئىلگىرىكى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئاياللارنىڭ ياسىنىپ چىققىنىدەك ياسىنىپ چىقماڭلار...﴾[1].

[1] سۈرە ئەھزاب، 33 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

2 ـ اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەر پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرىدىن بىر نەرسە سوراپ (ئالماقچى) بولساڭلار، پەردە ئارقىسىدىن سوراپ ئېلىڭلار...﴾[1].

3 ـ اللہ تائالا ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خىتاب قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى پەيغەمبەر! ئاياللىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى، پۈركەنجى بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن، بۇنداق قىلغاندا ئۇلارنىڭ (ھۆر ئاياللار ئىكەنلىكى) ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ ــ دە، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ. اللہ (بەندىلىرىگە) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

4 ـ اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۆمىنلەرگە ئېيتقىنكى، نا مەھرەملەرگە تىكىلىپ قارىمىسۇن، ئەۋرەتلىرىنى ياپسۇن، تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن، لېچەكلىرى بىلەن كۆكرەكلىرىنى ياپسۇن، (تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا) زىننەتلىرىنى ئەرلىرىدىن، ئاتىلىرىدىن، يا قېيىن ئاتىلىرىدىن، يا ئوغۇللىرىدىن، يا ئەرلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ئۆز قېرىنداشلىرىدىن، يا قېرىنداشلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا ھەمشىرىلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، يا دىنداش ئاياللاردىن، يا قول ئاستىدىكى چۆرىلەردىن، يا خوتۇنلارغا ئېھتىياجى يوق خىزمەتچىلەر (يەنى قېرى، دەلدۈش بولغانلىقتىن جىنسىي شەھۋىتى يوقلار) دىن، يا ئاياللارنىڭ ئۇياتلىق جايلىرىنى ئۇقمايدىغان (يەنى بالاغەتكە يەتمىگەن) بالىلاردىن باشقا كىشىلەرگە كۆرسەتمىسۇن...﴾[2].

مانا بۇ ئايەتلەر بىزگە ھىجابنىڭ مۇسۇلمان ئاياللارغا اللہ نىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىكى كەسكىن دەلىللەر بىلەن پەرز قىلىنغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ھەممىنى ھالال سانىغۇچى مەزكۇر ئەخمەقلەرنىڭ گۇمان قىلغىنىدەك، ئۇ ھەرگىزمۇ ئاتباسىي خەلىپىلىكى تەرىپىدىن ئاياللارغا تېڭىلغان ئۆرپ ـ ئادەت ۋە قائىدە ـ يوسۇنلار ئەمەس دېمەك، يالغانىنىڭ ئۆمرى ناھايىتى قىسقىدۇر.

بۇ ئايەتلەردىن شۇنى بىلىۋالىمىزكى، ئىسلام دىنى ئەر ـ ئاياللارنىڭ دىللىرىدا قاتراپ يۈرىدىغان شەيتانىي ۋەسۋەسىلەرنىڭ ۋە شەك ـ شۈبھىلەرنىڭ يولىنى كېسىپ تاشلاشنى مەقسەت قىلىپ ھىجابنى پەرز قىلغان. اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇنداق قىلىش سىلەرنىڭ دىللىرىڭلارنىمۇ، ئۇلارنىڭ دىللىرىنىمۇ ئەڭ پاك تۇتىدۇ﴾[3].

ئىسلام دىنىنىڭ ھىجابنى پەرز قىلىشتىكى بىرىنچى مەقسىتى ئىنسانلارنىڭ شان ـ شەرىپىنى قوغداش، ئۇلارنىڭ ئىپپىتىنى ۋە ھۆرمىتىنى ھىمايە قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. بىز بۇ يەردە ئاياللارنىڭ ئىپپەتلىك ۋە ئېسىل پەزىلەتلىك پەردىسىنى يىرتىپ تاشلاپ، ئۇلارغا

[1] سۈرە ئەھزاب، 53 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە نۇر، 31 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە ئەھزاب، 53 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

يامانلىق قىلىشنى توّت كۆزلىرى بىلەن كۆتۈپ تۇرىدىغان دىللىرى كېسەل، كۆڭۈللىرى قارا نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ بارلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز كېرەك.

ئەقىللىق ئادەم، ئاياللارنىڭ ھۆرمىتىنى يىرتىپ تاشلاشنىڭ ۋە ئۇلارنى ئەنئەنىۋي كىيىملىرىدىن ئايرىۋېتىشنىڭ ئاتالمىش «ئۆيلىنىش كرىزىسى» نى كەلتۈرۈپ چىقارغانلىقىغا ھېچ شەك قىلمايدۇ. چۈنكى نۇرغۇن ياشلار ئۆيلىنىشكە قىزىقمايدۇ. نېمىشقا دېگەندە، ئۇلار جىنسىي ھەۋەسلىرىنى قىلچە جاپا ـ مۇشەققەت تارتماستىنلا قاندۇرىدىغان ئاسان يولنى تېپىۋالغان. شۇڭا ئۇلار ئۆيلىنىشتىن بىھاجەت. بۇ قىلمىشنىڭ دۆلەتنى بۇزۇقچىلىققا ۋە ۋەيرانلىققا ئۇچرىتىدىغانلىقىدا شەك يوق. ئۆيلەنمەسلىك مەۋجۇتلۇقنى ساقلاپ قالالمايدىغانلىقتىن دېرەك بېرىدۇ. ئەر ـ خوتۇنلار ئارىسىدا كەڭ يامراپ كەتكەن خىيانەتچىلىك ۋە ئۆيلەرنىڭ بۇزۇلۇشى پەقەت ئاياللارنىڭ ئەنە شۇنداق يېرىم يالىڭاچ يۈرۈشىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىقماقتا.

سەييىد سابىق «فىقھۇسسۇننە» ناملىق كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، ئىنساننىڭ ھايۋاندىن پەرقلىنىدىغان ئەڭ مۇھىم نەرسىسى بولسا، كىيىم كىيىش ۋە زىننەت بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشتىن ئىبارەتتۇر. اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى ئادەم بالىلىرى! سىلەرگە بىز ھەقىقەتەن ئەۋرەتىڭلارنى ياپىدىغان لىباسنى ۋە زىننەتلىنىدىغان لىباسنى چۈشۈردۇق، تەقۋادارلىق لىباسى ئەڭ ياخشىدۇر﴾[1].

كىيىم ـ كېچەك ۋە زىننەت بۇيۇملىرى بولسا، مەدەنىيەت ۋە ھازارەتنىڭ ئىككى نامايەندىسىدۇر. بۇ ئىككى نەرسىدىن ئايرىلىش ھايۋانلىققا ۋە ئىپتىدائىي ھاياتلىققا قايتقانلىقتۇر. ئاياللار ئىگە بولغان ئەڭ قىممەتلىك نەرسە شان ـ شەرەپ، ھايا ۋە ئىپپەتتىن ئىبارەتتۇر. بۇ گۈزەل پەزىلەتلەرنى قوغداش ئاياللارنىڭ ئىنسانلىقىنى ئەڭ گۈزەل شەكىلدە قوغدىغانلىق بولىدۇ. ئاياللارنىڭ گۈزەل ئەخلاقلاردىن ۋە ئىپپەت نۇمۇستىن ئايرىلىپ قېلىشى ئۇلارغا ۋە جەمئىيەتكە ھەرگىز پايدىلىق ئەمەس. چۈنكى جىنسىي ھەۋەس باشقۇرۇش ئەڭ قىيىن ۋە تەس بولغان ھەۋەستۇر.»[2]

«ئەر ـ ئاياللارنىڭ ئۆزئارا ئارىلىشىشىنى مەنئى قىلىڭلار.. ئاياللار ئەركىنلىككە چەك قويۇڭلار»!

قاھىرەدە چىقىدىغان جۇمھۇرىيەت گېزىتى ھېلىسيان ستانسبىرى ئىسىملىك ئامېرىكىلىق بىر ئايال مۇخبىرنىڭ مۇشۇ ماۋزۇ باشماقالا قىلىنغان بىر ماقالىسىنى ئېلان قىلغان. ئامېرىكىلىق بۇ يازغۇچى مىسىر ئەرەب جۇمھۇرىيىتىدە بىر ئاي تۇرغاندىن كېيىن بۇ ماقالىنى يازغان. ئۇ بۇ ماقالىسىدا مۇنداق دەيدۇ: «ئەرەب جەمئىيىتى ھەقىقەتەن

[1] سۈرە ئەئراف، 26 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سەييىد سابىقنىڭ «فىقھۇسسەننە» ناملىق كىتابى، 2 ـ جىلد، 209 ـ بەت.

www.munber.org

كامىل ۋە ساغلام بىر جەمئىيەتتۇر. ئۆز قائىدە ـ يوسۇنلىرىغا ئەمەل قىلىشنى ياش قىز ـ ئوغۇللىرىغا ئەقلىغا سىغىدىغان بەلگىلىمىلەر ئىچىدە بەلگىلەپ بېرىش بۇ جەمئىيەتنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. بۇ جەمئىيەت ياۋروپا ۋە ئامېرىكا جەمئىيەتلىرىدىن پەرقلىقتۇر. سىلەردە ئايالالارغا چەكلىمە بەلگىلەپ بېرىدىغان، ئاتا ـ ئانىنى ھۆرمەتلەشنى بەلگىلەپ بېرىدىغان مىراسىي قائىدە ـ يوسۇنلار بار. بۈگۈنكى كۈندە جەمئىيەتكە، ئامېرىكىدىكى ۋە ياۋروپادىكى ئائىلىلەرگە تەھدىد سېلىۋاتقان «غەربچە ئەركىنلىك» نىڭ بولماسلىقى سىلەرگە تېخىمۇ پايدىلىقتۇر.

ئەرەب جەمئىيىتى قىزلارغا بەلگىلەپ بەرگەن چەكلىمىلەر ياخشى ۋە پايدىلىقتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىلەرگە ئۆزەڭلارنىڭ ئەنئەنىۋىي قائىدە ـ يوسۇنۇڭلارغا ۋە ئەخلاقلىرىڭلارغا چىڭ يېپىشىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلىمەن. ئەر ـ ئايالالارنىڭ ئۆزئارا ئارىلىشىشنى مەنئى قىلىڭلار، قىزلارنىڭ ئەركىنلىكىگە چەك قويۇڭلار. بەلكى، ھىجاب دەۋرىگە قايتىڭلار. بۇ سىلەر ئۈچۈن ياۋروپا ۋە ئامېرىكىغا ئوخشاش ئەركىنلىشىش، ھەممە ئىشتا ئىختىيارى بولۇش، ھەممە پەسكەشلىكنى قىلىشقا يول قويۇشتىن كۆپ ياخشىدۇر.

ئەر ـ ئايالالارنى ئۆزئارا ئارىلىشىشتىن مەنئى قىلىڭلار، بىز ئامېرىكىدا بۇنىڭ دەردىنى كۆپ تارتىپ كەتتۇق. ئامېرىكا جەمئىيىتى چۈشۈنۈكسىز بولۇپ قالغان، ھەممە ئىشتا ئىختىيارى بولۇش ۋە يېرىم ـ يالىڭاچ يۈرۈشنىڭ پۈتۈن شەكىللىرى بىلەن تولۇپ تاشقان بىر جەمئىيەتكە ئايلىنىپ قالدى. ئەر ـ ئايالالارنىڭ ئارىلىشىپ يۈرۈشى ۋە ئەركىنلىكنىڭ قۇربانى بولۇپ كەتكەن، تېخى 20 ياشقا تولمىغان ياش ـ ئۆسمۈرلەر تۈرمىلارنى، زىندانلارنى، قاۋاقخانىلارنى ۋە يەر ئاستى ئۆيلەرنى تولدۇرىۋەتتى. بىز كىچىك قىزلىرىمىزغا ۋە ئوغۇللىرىمىزغا بەرگەن ئەركىنلىك ئۇلارنى توپ ـ توپ قارا گۇرۇھلارغا، زەھەرلىك چېكىملىك ۋە ئادەم سېتىش ئەتكەسچىلىرىگە ئايلاندۇرىۋەتتى.

ئەر ـ ئايالالارنىڭ ئارىلىششى، يۈگەنسىزلىك ۋە ئەركىنلىك ھەقىقەتەن ياۋروپا بىلەن ئامېرىكا جەمئىيەتلىرىدە ئائىلىلەرگە ئېغىر تەھدىت سالماقتا، ياخشى ئادەت ۋە ئەخلاقلارنى ئاستىن ـ ئۈستىن قىلىپ تاشلىماقتا. بۇ يېڭى جەمئىيەتتە تېخى يىگىرمىگە كىرمىگەن قىز ھېچ ئەيمەنمەستىن ياش ئوغۇللار بىلەن بىمالال ئارىلىشىدۇ، ئۇسۇل ئوينايدۇ، ھاراق ئىچىدۇ، مەدىنىيەت، ئەركىنلىك ۋە يۈگەنسىزلىك ئىسمى بىلەن زەھەرلىك چېكىملىكلەرگە قەدەم باسىدۇ. ئۇ ئويۇن ـ تاماشاغا بېرىلىدۇ، ئائىلىسىنىڭ كۆز ئالدىدا خالىغان كىشى بىلەن قۇچاقلىشىدۇ. بەلكى ئۇ ئاتا ـ ئانىسىغا، ئوقۇتقۇچىلىرىغا ۋە نازارەتچىلىرىگە قارشى جەڭ ئېلان قىلىدۇ. ئۇ ئۇلارغا ئەركىنلىك ۋە ئۆزئارا ئارىلىشش ئىسمى بىلەن، يۈگەنسىزلىك ۋە ھەممە ئىشتا ئىختىيارى بولۇش ئىسمى بىلەن جەڭ ئېلان قىلىدۇ. بىرقانچە مىنۇت ئىچىدىلا ئەرگە تېگىدۇ، بىرقانچە سائەتتىن كېيىن تالاق

قىلىنىدۇ. ئۇ بىر ئىمزا، يىگىرمە تەڭگە پۇل ۋە بىر ئاخشاملىق تويدىن ئارتۇق چىقىم تارتمايدۇ.»[①]

مەن مۇنداق باھا بېرىمەن: مانا بۇ، ئامېرىكىلىق بىر يازغۇچى ئايالنىڭ قارىشىدۇر. دۈشمەنلەرنىڭ بەرگەن گۇۋاھلىقى دەلىل بولۇشقا يېتىپ ئاشىدۇ. اللہ تائالا تولىمۇ راست ئېيتقان: ﴿ئىلگىرىكى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئاياللارنىڭ ياسىنىپ چىققىنىدەك ياسىنىپ چىقماڭلار﴾[②].

[①] «قاھىرە جۇمھۇرىيەت» گېزىتىنىڭ 1962 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى چىققان سانىدىن ئېلىندى.
[②] سۈرە ئەھزاب، 33 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org